

Weszely Tibor

Vályi Gyula

Amikor 1804. május 4-én Bolyai Farkas, a marosvásárhelyi Református Kollégium auditóriumában megtartotta tanári székfoglaló beszédét még senki sem sejtette, hogy nem csak a Kollégium, hanem a magyar tudománytörténet szempontjából is egy jelentős fejlődési korszak veszi kezdetét. Ugyanis, addig a kis birtokán gazdálkodó újdonsült fiatal professzor, új állásához méltóan, megint előveszi a göttingai diákévek alatt a Gauss nevű diáktársával tárgyalt matematikai problémák vizsgálatát. A nagy professzor hatásának köszönhető, hogy a XIX. század folyamán ebben az iskolában olyan diákok nevelkedtek és váltak matematikusokká, mint Bolyai János és Vályi Gyula.

Vályi Gyula 1855. január 25-én született Marosvásárhelyen. A művelt családi környezet, amelyben felnőtt, jelentős hatással volt jellemének kialakulására és a tudományok iránti vonzalmára. A széles látókörű szülők mindent megtettek, hogy a felnőtt életkort megért három gyermekük: Gábor (1844-1926), Róza (1851-1900) és Gyula, a lehető legjobb nevelésben részesüljenek. Vályi Gyula szülei, úgy apai, mint anyai ágon, régi erdélyi magyar családok leszármazottjai. Az egyik, akkoriban még Vállai György néven szereplő ősükről, a XVI. században történik hivatalos említés, amikor Báthory Zsigmond fejedelem nemeslevelet állítat ki számára.¹ Maga Vályi Károly, Gyula édesapja, miután befejezte a marosvásárhelyi Református Kollégiumban folytatott tanulmányait, ideiglenesen, a város postamesteri állását tölti be. De rövid időn belül a jogi végzettséget megszerezve, már 1848 előtt, a város törvényszéki bírái között találjuk. Több éven át a marosvásárhelyi Református Egyházközség kurátora. Sokkal erőteljesebb volt a családi hagyomány anyai ági ápolása. Gyula édesanyja, Dósa Ráchel, a marosvásárhelyi Református Kollégium első jogi professzorának, Dósa Gergelynek volt a lánya. Ugyanakkor, a jogi professzor másik gyermeke, Dósa Elek, vagyis Vályi Gyula nagybátya, az akkori Erdély legnagyobb jogtudósa volt. Réthy Mór, aki szoros kapcsolatot ápolt a Vályi családdal, az egyik írásában említi, hogy a család tudatában elevenen élt az a hagyomány, miszerint egyik ősük, a nagyhírű parasztlázadás vezére, az 1514-ben kivégzett Dózsa György volt. S valóban, átnézve Sándor Imrének a Dózsa (vagy ahogyan más leszármazottak használták Dósa) családra vonatkozó *A makfalvi és uzapaniti Dózsa család* című átfogó tanulmányát, mely a Kolozsváron nyomtatott családtörténeti folyóiratban a

¹ Réthy Mór: *Vályi Gyula levelezőtag emlékezete*. Az MTA elhunyt tagjai fölött tartott emlékbeszédek, 17 k. 1915, 5. sz. 123.

Genealógiai Füzetek 1903 évi 4-es számában jelent meg, megerősítést nyer a családban ápoltság hagyomány realitása.²

Vályi Gyulát kisgyermek korában egész életére kiható baleset éri. Még négyéves sincs, amikor egy esés következtében lábtörést szenved, és a hibás orvosi kezelés miatt, élete végéig sétatartást használására kényszerül.

Hat és fél éves korában, 1861 őszén, szülei beíratják a marosvásárhelyi Református Kollégiumba, melynek 12 éven át, megszakítás nélkül diákja. A sovány és vézna gyerek rendkívüli tehetsége és szorgalma hamar kitűnik. „Az elemi és gimnáziumi osztályokban – írja Réthy Mór – egyaránt minden tárgyból kitűnő előmenetelt tanúsított, és tanárai, közöttük Mentovich Ferenc, a matematika és fizika lelkes és tudós professzora is róla a legnagyobb csodálattal beszéltek”.³

Gimnáziumi éve alatt jelentkeznek az állandóan súlyosbodó szembetegségének első tünetei. Eleinte az hátráltatja, hogy naponta csak néhány órát tanulhat, de később ez oly súlyossá válik, hogy hetekre be kell szüntetnie minden írást és olvasást igénylő tevékenységet. 1873-ban befejezi kollégiumi tanulmányait és a családi beszélgetések alkalmával, gyakran esik szó a továbbtanulási lehetőségekről. Az erre vonatkozó döntés kimenetelére vonatkozóan némi magyarázattal szolgálnak Réthy Mór visszaemlékezéseiből az alábbi sorok:

„Az 1877 évi nagy szünidő idején Borszékre utazva, Marosvásárhelyt Vályit szülői házában felkeresvén, atyja és anyja engemet hálájukkal elhalmoztak [...]. Soha el nem felejttem azt a puritán, egyenes lelkű, kedves párt, és még ma is előttem áll az öreg Vályi, amint lelkes szavakkal beszél volt tanáráról, Bolyai Farkasról, és mutatva a *Tentamen*-példányt a mester dedikációjával. Abból a lelkesen elmondott néhány szóból vált előttem világossá, hogy Vályi Gyula miért választotta éppen a matematikai tudományok művelését élete céljává.”⁴

Ugyanis, 1873 őszén, Vályi Gyula beiratkozik a csupán azelőtti évben alapított kolozsvári Tudományegyetem matematika- és természettudományi karára. Választásában kétségtelenül még közrejátszott a viszonylagos földrajzi közelség és az a tény, hogy testvérbátyját, Vályi Gábort, már az egyetem alapítási évében meghívták a jog- és államtudományi kar statisztika professzorának. Az egyetemen leginkább Martin Lajos és Réthy Mór előadásai hatottak rá, de tanárai között ott találjuk Brassai Sámuel is, aki az 1872-1883 közötti időszakban az elemi mennyiségtant tanítja. A kitűnően tanuló diák 1877-ben leteszi a „középiskolai tanári vizsgát” és ezzel matematika-fizika szakos tanári oklevelet szerez. Ezt

² Sándor Imre: A makfalvi és uzapaniti Dózsa család. In: *Genealógiai Füzetek*, Kolozsvár, 1903, 4. sz. 47.

³ Réthy: i. m. 124.

⁴ Uo. 125.

követően Martin Lajos és Réthy Mór mindent elkövetnek, hogy az egyetem rendelkezésére álló néhány külföldi tanulmányi ösztöndíj közül az egyiket Vályi Gyula kapja meg. Törekvésüket siker koronázta. 1878 elején utazik Berlinbe, és az ezt követő két évben alkalma van a matematikai tudományok legújabb kutatási területeit megismerni. Azt, hogy Vályi számára mit jelentett a berlini egyetemre szóló ösztöndíj elnyerése, szükséges megemlítenünk néhány dolgot. Az akkori idők egyik legjelentősebb tudományos centruma Berlin volt. Matematikatörténeti szempontból az ottani egyetem világhírét az ott tanító „csillaghármas” (Dreigestirn) alapozta meg: Karl Weierstrass (1815-1897), Ernst Kummer (1810-1893) és Leopold Kronecker (1823-1891). Az előadásaikon a hallgatóság tekintélyes hányadát, a rendes egyetemi hallgatók mellett, a más egyetemeken és iskolákban tanító tanárok tették ki. Elképzelhető tehát, hogy mit jelentett Vályi Gyula továbbképzése szempontjából a berlini egyetemre szóló két éves ösztöndíj elnyerése, amit ki is használt. Kínzó szembaja ellenére Weierstrass előadásait oly csodálatosan dolgozta fel, hogy amikor a nagy német matematikus halála után a berlini Akadémia elhatározta előadásainak kiadatását, a Vályi által készített jegyzeteket is felhasználták. Vályi későbbi feljegyzéseiből kitűnik, hogy berlini tartózkodása alatt két tudományos dolgozatot írt, melyek közül az egyiket jeles fizikatanárának, Kirchhoffnak, a másikat pedig Weierstrassnak nyújtotta be.⁵ Mivel ezek nem jelentek meg nyomtatásban, tartalmi értékük homályba veszett. A kétéves ösztöndíj lejártával, 1880 tavaszán Vályi visszatér Erdélybe.

Tudományos tevékenységének gyökerei azonban az 1876-os kolozsvári diákévekig nyúlnak vissza, amikor a budapesti *Műegyetemi Lapok* című folyóirat hasábjain, a König Gyula által kitűzött két feladat olyan szintű megoldását közli, hogy az akkoriban már nemzetközileg is ismert matematikus, levélben keresi fel Vályit.⁶ Ez nagy hatással volt rá, mely gesztus kétségtelenül a fiatal diák rendkívüli tehetségének a felismeréséről tanúskodik. Úgy tűnik, hogy Vályi még a kolozsvári diákéveinek vége felé, már érdeklődni kezd az akkori professzora, Martin Lajos kutatásai iránt, aki a legjobb hajócsavar és szélkerék elméletével kapcsolatban több tanulmányt jelentetett meg.⁷ Berlinből visszatérve most már aktívan kapcsolódik be ő is az ilyen irányú kutatásokba. Ennek a műszaki kérdésnek a vizsgálata végül is, egy komoly matematikai probléma megoldása elé állítja őt, amely a parciális differenciálegyenletek elméletének a továbbfejlesztését teszi szükségessé. Ez irányú kutatásait néhány hónap alatt

⁵ Uo. 127.

⁶ Obláth Richárd: Vályi Gyula. In: *Matematikai Lapok*, Budapest, 1956, 7. k. 63.

⁷ Martin Lajos: *A csavarok tanulmányozása*. Természettudományi Társulat Közlönye, 1861.; *Az erőműtani csavarfelületek*, Értekezések a Math. Tud. Köréből, 1874. ; *A vízszintes szélkerék elmélete*. Értekezések a Math. Tud. Köréből. 1874.

befejezi, és ez képezi anyagát az 1880-ban elkészült doktori disszertációjának, melynek címe: *A másodrendű partialis differentialis egyenletek elméletéhez*. Jelentősége miatt ezt még kétszer újra kiadták: 1906-ban, majd 1910-ben német fordításban⁸ mivel, az eredetileg magyar nyelven írt munkát, csak szűkebb körben tudták tanulmányozni. Ugyanis a külföldi érdeklődés tette szükségessé a fordításban való megjelentetését. Itt főleg W. Kapteyn holland matematikusra gondolunk, aki a Vályi által megkezdett gondolatok továbbfejlesztésével is foglalkozott.

A doktori címet is megszerző Vályi Gyulát 1881 májusában a kolozsvári Tudományegyetem matematika és természettudományi karának vezetősége magántanárrá nyilvánítja, és így, még azon év őszétől megkezdheti működését az egyetemen. Nem egészen két év alatt hét újabb igen jelentős tudományos dolgozata jelenik meg.⁹ Háromévi magántanári tevékenysége után az elemi mennyiségtan, valamint az elméleti fizika katedrák rendes tanára lesz. S ahogy telnek az évek, szakelőadásainak témaköre rendkívül kiszélesedik. Azt, hogy milyen tanár volt Vályi Gyula, mit és hogyan tanított, hallgassuk meg a hiteles tanút, egykori diákját, Dávid Lajost, aki a következőket írja volt professzoráról:

„Vályi Gyula előadásainak egy teljes ciklusa a következő volt: algebrai analízis; trigonometria; elemi függvénytan; algebra; analitikus geometria; invariánsok elmélete; számelmélet; algebrailag megoldható egyenletek; algebrai görbék és felületek; Bolyai János *Appendixe*. És minden félévben: elemi mennyiségteni gyakorlatok; matematikai szeminárium.

Előadásaiban kizárólag matematikus volt, tartózkodván, pl. minden filozofikus megjegyzéstől. A legapróbb részleteket is türelmesen végigkövette kalkulatorikusan, és rendkívüli biztonsága a számolásban ritkává tette a tévedéseket. Tekintélyes anyagot nyújtott, igen áttekinthetően csoportosítva. A gondos elrendezés meg elsőrangú emlékezőtehetsége lehetővé tették, hogy előadásait mindenféle jegyzet nélkül tartsa, amire különben nagyfokú rövidlátása is kényszerítette. Előadásai nem voltak merev, változatlan rendszerek. A felolvasói által közvetített irodalomból évről évre ki tudta választani és beolvasztani azt, ami kollégiumait tökéletessé tette. Így évek során több előadása még a hallgatói által kiadott, nem eléggé hű másolatban is igen használható tankönyvvé jegecesedett ki. Csak két előadása volt, amely

⁸ Math. és Phys. Lapok, 15 k. 1905. 256-269 old. ; *Zur Theorie der partiellen Differentialgleichungen zweiter Ordnung*. Arch. der Math. und Phys., (3). 15. k. 1910. 294-304.

⁹ Vályi Gyula: *Die Flächen deren sämtliche Normalen eine Kugelfleche berühren*. Arch. der Math. und Phys., 68. k. 1882. 217-219. ; *A két független változós másodrendű simultán parziális differentialis egyenletek integrálásáról*. Math. és Term. Tud. Ért., 1. k. 1882. 309-312; *Über die Integration simultaner partieller Differentialgleichungen zweiter Ordnung mit zwei unabhängigen Variablen*. Jurnal für reine und angew. Math. 95. k. 1883. 99-101 old. ; *Integration einiger partieller Differentialgleichungen zweiter Ordnung*. Arch. der Math. und Phys. 70. k. 1883. 219-233 old. ; *Mehrfache Collineation von zwei Dreiecken*. Arch. der Math. und Phys., 1882. 105-110; *Mehrfache Collineation von zwei Dreiecken*. Math. und Naturwis. Berichte III. 1883.; *Többszörösen kollinear háromszögek kúpszeleteknél*. Math. és Ter. Tud. Ért., 2. k. 1883. 170-174

kevésbé változott. Egyik az elemi függvénytan, melyben egykori mesterét, Weierstrasst követte; ebbe volt beleszőve az elliptikus függvények elmélete is. Másik ilyen előadása Bolyai János *Appendixe*, melyben különösen kezdetben ragaszkodott e mestermű paragrafusaihoz sorrendben is, tartalomban is. Két jellemző és életteljes emlékjel volt e két előadás.

A két nagy mintaképnek megfelelően tiszta és szigorú tárgyalásra törekedett valamennyi előadásában. És viszont hallgatóitól is hasonlót követelt. Bár nagy jóindulattal és türelemmel kérdezett, de általános kijelentések, jellemzések helyett mindig a pozitív részletekre, tényleges bizonyításokra helyezte a súlyt. Nem kérdezett ötletszerűleg, hanem kérdései átgondolt, tervszerű eszközök voltak a jelölt tudásának kipuhatolására.

Hallgatói szerették. Nem zárkózott el előlük. Mindig szívesen meghallgatta ügyüket, pedig sokszor nem egyetemi vagy tudományos dolgokról volt szó. És szívesebben segített, mint nem. Talán azt tartotta irányadóul, hogy a szánalom gyakran helytelenül ítél, de mindig helyesen cselekszik. Sötét, síkos téli időben, matematikai szeminárium után, akadt is mindig önként egy-egy hallgató, ki karonfogva hazavezette, hogy rossz lábával s még rosszabb szemével baj ne érje. Az őszinte ragaszkodás csöndes kifejezése volt ez is az iránt, akivel szemben sohasem nyílt alkalom zajos ünneplésre, tetszésnyilvánításra.”¹⁰

Nem kétséges, hogy Dávid Lajos Bolyaiak iránti későbbi ügyszeretetét és kutatásait nagymértékben befolyásolta volt professzorának ilyen irányú tevékenysége, melyet Szénássy Barna is a következőképpen méltat:

„Vályi Gyulának – a számelméleti kollégiumok mellett – két előadása vált híressé. Az egyik a komplex függvénytan, amelyet – mint általában a többi kollégiumait is – bizonyos időközönként megismételt, állandóan csiszolva, mélyítve a bemutatásra kerülő anyagot. Haar Alfréd szerint azokban az időkben talán sehol sem tárgyalták magasabb szinten a komplex függvénytant.

A másik – matematikai kultúránk fejlődése szempontjából az előbbinél még jelentősebb – kollégiuma Bolyai János *Appendixéről* szólt. Ezt először az 1891/92 tanév második félévében tartotta, ettől kezdve csaknem változatlan formában négyévenként többször megismételte. Élvezetes, szép olvasmány az előadásról készült, megfakult száz két lapos litografált jegyzet. Eszerint Vályi Gyula kollégiumának mintegy harmadát a történelmi előzmények ismertetésére fordította, majd az *Appendixet* kommentálta, a paragrafusok sorrendjében haladva előre. A bizonyításokat kiegészítette, a rendkívül tömör fogalmazást – magyarázó részek

¹⁰ Réthy: *i.m.* 135.

közbeiktatásával – feloldotta. Helyenként – az abszolút és hiperbolikus geometria összehasonlítása céljából – kölcsönzött Lobacsevszkij eredményeiből is.

Kétségtelenül Vályi Gyula buzgó munkásságának köszönhető, hogy Brassai Sámuel minden gáncsoskodása ellenére Kolozsvár a Bolyai-kultusz fellegvára lett, és hogy kartársai és tanítványai közül többen is eredményesen vettek részt a két Bolyai megismertetésének munkájában.”¹¹

Az általa előadott tárgyak és témák sokoldalúsága, tudományos vizsgálataiban is tükröződik. Eredeti kutatásai kiterjednek a parciális differenciálegyenletek, projektív és analitikus mértan, elemi matematika valamint a számelmélet területeire. Legtöbb dolgozatának témája a projektív geometria tárgyköréhez tartozik, melyekben főleg a többszörös perspektivitás és a polárreciprocitás tulajdonságainak a vizsgálatával foglalkozik. Sajnos ilyen irányú munkáira kevésbé figyeltek fel, holott ezek alapján úgy tűnik, hogy személyében a legnagyobb magyar projektív geometert tisztelhetjük. Gazdag tudományos tevékenysége elismeréseként a Magyar Tudományos Akadémia 1891-ben a levelező tagjai közé választotta.

Abban az időben Magyarországon, a matematikai oktatás szempontjából, a legszínvonalasabb tanári gárda a kolozsvári Tudományegyetemen tanított. Vályi Gyula kollégái között ott találjuk Martin Lajost, Réthy Mórt, Schlesinger Lajost, Klug Lipótot, Farkas Gyulát, Fejér Lipótot, majd közvetlen utódait Haar Alfrédot és Riesz Frigyeset. Maga Vályi is nem csak tudós, hanem kitűnő pedagógus volt. Óráin oly érthetően és szépen adott elő, hogy tanítványainak a jegyzetei alapján nem volt nehéz összeállítani a didaktikai jellegű munkáit, melyekből később diákgenerációk tanulhattak. Korszerű egyetemi előadásai alkalmával nemcsak a legújabb eredményeket, hanem saját kutatásainak több eredményét is tartalmazták. A már hagyományos régebbi ismeretekbe mesteri ügyességgel tudta az új gondolatokat beépíteni. Kizárólag a matematikának, valamint oktatói hivatásának élt. Valószínűleg testi fogyatékoságai gátolták abban, hogy megnősüljön, annak ellenére, hogy mindvégig vonzódott a meleg családi környezethez, féltőn ragaszkodva szüleihez, testvéreihez és azok gyerekeihez. A kiváló matematikus zenerajongó is volt. Fejér Lipót, aki 1905-ben került a kolozsvári Tudományegyetemre, a következőket írta Vályiról: „Gyönyörködtem matematikai szellemében, valamint zenei hallásában és a zenei irodalomban való nagy jártasságában, mely jártasság annál feltűnőbb nála, mert sohasem gyakorolta volt a zenét.”¹²

¹¹ Szénássy Barna: *A magyarországi matematika története*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1970. 280.

¹² Obláth: *i.m.* 66.

Családi környezetében a rövid időn belül sűrűn ismétlődő halálesetek, tudományos munkásságára is kihatottak. Életének utolsó másfél évtizedében már alig jelenik meg egy-egy tudományos dolgozata. Teljesen szabadon adott elő mindig. Így 1911-ben villámcsapásként éri az a kisiklás, amikor kitűnő emlékezőtehetsége az egyik előadásának alkalmával cserbenhagyja. Kétségbeesésében azonnal beadja lemondását, és nyugdíjaztatását kéri. Az egyetem vezetősége és a kollégák próbálták lebeszélni az 56 éves tudóst, de a lelkiismeretes és korrekt professzor hajthatatlan maradt. „Már tíz évvel ezelőtt kellett volna lemondanom” mondogatta a noszogatások alkalmával, és gyakran hivatkozott egykori berlini professzorára, Kummerre, aki hasonló eset miatt vált meg katedrájától. Elhatározását sokan elhamarkodottnak találták annál is inkább, mivel mindenki, aki ismerte, szerette és becsülte. „Nála munkaszeretőbb őszintébb, igazabb embert – emlékezik később vissza Vályira Réthy Mór -, ragaszkodóbb s önzetlenebb barátot nem ismertem. Részt vett barátaiban és bánatában, és mint kolléga, mindenkor igazságos és figyelmes volt. Soha senkit meg nem bántott, és ha valakinek, akkor neki bizonyára soha ellensége nem akadt. Minden tekintetben elsőrendű ember volt: nyugodt, okos, higgadt, tetőtől talpig jó, egyszerűen a bölcs, becsületes magyar ember mintaképe”.¹³ Hivatásától búcsúzva, saját dolgozatainak néhány különlenyomatából összeállított kis kötetét, előadásairól készült jegyzeteit, valamint szakkönyveit a kolozsvári Tudományegyetem *matematikai szemináriumának* ajándékozta. Minden adomány első lapján ma is olvasható egy pecsétnyomóval elhelyezett kis szöveg: „Vályi Gyula ajándéka”.

Réthy Mór, a Vályi család őszinte barátja, akit idővel áthelyeznek a budapesti Műszaki Egyetemre, a nyári szünidők alkalmával gyakran visszatér Kolozsvárra, és ilyenkor mindig meglátogatja volt kollégáját. Íme hogyan ír az utolsó ilyen találkozásukról: „Az 1912. és 1913. évi nyári szünidőben volt alkalmam őt Kolozsvárt látni; 1912-ben látogatásaimat még kétszer visszaadta kertemben; 1913-ban már székében, bátyja kertjében ülve fogadott, és mindjárt az első látogatásom alkalmával bocsánatot kért, hogy azt vissza nem adhatja. Annál gyakrabban kerestem én fel; beszélgettünk a múlttól, szó esett doktori értekezéséről, és ekkor mondta el nekem azt a történetet, amikor dolgozatát Weierstrassnak is megküldte. Nem gondoltam, hogy ezután soha többé nem látom. Oly élénken társalgott, olyan életkedvvel és bölcsen szólt minden kérdéshez, hogy rá se lehetett gondolni, hogy utolsó napjai oly közel esnek. 1913. szeptember első napjaiban vettem tőle búcsút a viszontlátás reményében.”¹⁴

¹³ Réthy: *i.m.* 139.

¹⁴ Uo. 140.

A közeli barát visszatért Budapestre. 1913. október 13-án este őhöz is eljutott a hír, miszerint Vályi Gyula aznap reggel meghalt. Hozzátartozói, ismerősei, az egyetemi ifjúság, valamint tisztelői 1913. október 15-án vesznek tőle örök búcsút a kolozsvári Házsongárdi temetőben. A Magyar Tudományos Akadémia részéről a nagy tudós ravatalánál Tangl Károly mond búcsúbeszédet.

Befejezésként, elevenítsük fel Réthy Mór akadémikus *Vályi Gyula levelezőtag emlékezete* című beszédének gyönyörű zársorait, amelyek a nagy matematikus elhalálása alkalmából a Magyar Tudományos Akadémia 1915. november 29-én tartott emlékgyűlésen hangzottak el:

„Kedves Vályi Gyula! Abban a városban születél, ahol hazánk két legnagyobb matematikusa élete javarészt élte; Bolyai János születése helyén írtad a te halhatatlan műveidet, és buzdítottad a magyar ifjúságot mély és igazi tudományosságú előadásaidal tettekre; a Bolyai-szellem volt a te vezércsillagod! Gyöngé testben erős lélekkel mindig és mindenben az igazság útján törtél előre; az igazért lelkesedtél, mindig az igazán jót szeretted és tetted. A Vályiak és Dózsák méltó utódául, a magyar Genius tudós nemes képviselője voltál teljes életedben s a halhatatlanok sorában az vagy és maradsz örökké. Lelkem előtt lebegsz, úgy ahogy annyiszor láttalak; előttem van szellemes, igaz s kedves székely arcod, melynek mása hivatva lesz ez emlékbeszéd élét emelni; és bízom benne, olajfestményed díszíteni fogja majdan ez Akadémia csarnokait. Felejthetetlen kedves barátom, Isten veled!”¹⁵

Réthy Mór ezen sorai valahogy arra ösztönöznek, hogy megkockáztassuk azt a kijelentést is, miszerint Vályi Gyulára úgy tekinthetünk, mint a legnagyobb székely matematikusra.

In *Teremtő életek. Marosvásárhelyi személyiségek. Tanulmányok.* Szerk. Pál-Antal Sándor, Simon Zsolt. Mentor Kiadó, Marosvásárhely, 2011, 305–312.

¹⁵ Uo. 140.

